

הערה קטנה לנוסח המיפרא

סמוך לתחילת פרשת "אחרי מות" אנו קוראים בספרא¹:

היה ר' אלעזר בן עזריה אומר: משלו משל למה הדבר דומה לחולה שנכנס אצל הרופא. אומר לו "אל תשתה צונן ואל תשכב בטחב". בא אחר ואמר לו "אל תשתה צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות כדרך שמת פלוני", וזה זרזו יותר מכולם.

הסיום "וזה זרזו יותר מכולם" מתמיה במקצת, שהרי רק שנים הוזכרו.

נראה שרשיי עמד על תמיה זאת, שכן, בהביאו את המשל הזה בתחילת פירושו לפרשת "אחרי מות", הוא מביא את סיום המשל בנוסח: "זה זרזו יותר מן הראשון"².

והנה, בספר האמונות והדעות לרב סעדיה גאון (מאמר ג' פרק ו'³) אנו קוראים:

למשל, אני אומר כמי שנכנס אל חולה קדחת, ונתברר לו שסיבת מחלתו התגברות הדם. אם אמר לו "אל תאכל בשר ואל תשתה יין", כבר עשה לתיקונו, אך לא תיקון שלם. אם הוסיף ויאמר "כדי שלא תפגע כך דלקת קרום החזה", הוסיף לו תיקון, אך עדיין אינו שלם, עד שיאמר לו "כפי שפגע בפלוני". אם זאת עשה, שלם תיקונו⁴.

כפי שהעיר הרב קאפח בשולי מהדורתו של פירושי רס"ג לתהילים⁵, סביר מאוד שקטע זה מתבסס על המשל הני"ל בספרא. והנה, במשל באמונות ודעות, מדובר על שלשה שלבים ולא על שנים. לפי זה נראה לי שהנוסח המקורי של המשל בספרא היה:

היה ר' אלעזר בן עזריה אומר: משלו משל למה הדבר דומה לחולה שנכנס אצל הרופא, אומר לו "אל תשתה צונן ואל תשכב בטחב". בא אחר ואמר לו "אל תשתה צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות" ובא שלישי ואמר לו: "אל תשתה צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות" כדרך שמת פלוני, וזה זרזו יותר מכולם.

סביר שהקטע ששמתי בין סוגריים מרובעים נשמט מחמת הדמיות (הפילולוגיה). רס"ג עדיין הכיר את הקטע בשלמותו, אך רשיי כבר קיבלו בצורה המשובשת המופיעה היום במהדורות.

1. דפוס ונציה ש"ה, נדפס שנית ירושלים תשל"א, דף מ' טור קמז; מהד' יעקב הכהן שלאסבערג, וינה 1862, דף ע"ט, ב; מהד' ירושלים תשכ"א, ח"ב, עמ' 44.
2. פירושי רשיי על התורה, מהד' הרב דב שעוועל, ירושלים תשמ"ב, עמ' שס"ג.
3. מקור ותרגום הרב יוסף קאפח, ניו יורק וירושלים, ה'תשל"ל, עמ' ק"ל; השווה תרגום יהודה אבן תבון עם פירוש שביל האמנה, תרס"ט, עמ' 113.
4. תרגום שלי מן הערבית. — המילה שתרגמתי — בעקבות אבן תבון — "תיקון" אסתצלאח במקור הערבי, פירושה "מה שמביא אדם לידי ציות". היא קרובה אפוא במשמעותה אל "לזרזו" שבספרא.
5. תהלים עם תרגום ופירוש רבינו סעדיה בן יוסף, תרגם מערבית... יוסף קאפח, ניו יורק וירושלים תשכ"ו, עמ' כ"ג הערה 90.